

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan kokous 4/2016

Pöytäkirja

Aika 9.6.2016, klo 10.15–13.15

Paikka MMM, Mariankatu 23, kokoushuone Kartano

Jakelu Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

Kutsutut Jäsenet ja (*varajäsenet*)

Puheenjohtaja Mika Leppinen, Suomen Kennelliitto ry
(*varapuheenjohtaja Laura Hänninen, Helsingin yliopisto*)

Koiratoiminta

Tapio Eerola, Suomen Kennelliitto ry
(*Tapio Toivola, Suomen Palveluskoiraliitto ry*)

Kissatoiminta

Veikko Saarela, Suomen Kissaliitto
(*Toija Viita-aho*)

Hevostoiminta

Katja Hautala, Suomen Hippos ry
(*Ismo Kovanen, Suomen Hevosomistajien Keskusliitto ry*)

Eksoottisten eläinten harrastustoiminta

Joonas Gustafsson
(*Jarmo Tuutti, Suomen eksoottisten eläinten harrastajayhdistysten liitto ry*)

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskeva tutkimus

Tarja Koistinen, Itä-Suomen yliopisto
(*Anna Hjelm-Björkman, Helsingin yliopisto*)

Seura- ja harrastuseläinten pitoon liittyvä etiikka

Paula Hirsjärvi
(*Elisa Aaltola*)

Maa- ja metsätalousministeriö

Tiina Pullola
(*Pirjo Tomperi*)

Elintarviketurvallisuusvirasto

Taina Miikonen
(*Marjukka Anttila*)

Käytännön eläinsuojeluvalvontatyötä tekevä viranomainen

Maria Wahlfors, Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö
(*Jessica Löfgren-Eriksson, Etelä-Suomen aluehallintovirasto*)

Vapaaehtoinen eläinsuojelutyö

Maria Lindqvist, SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
(*Laura Uotila, Eläinsuojeluliitto-Animalia*)

Käytännön eläinlääkintätyö

Mari Vainionpää
(*Anne Sjöholm*)

Seura- ja harrastuseläinkauppiat

Juha Strengell, Suomen Lemmikki-liitto ry
(*Harri Laakso, Suomen Lemmikki-liitto ry*)

Kuluttajat

Timo Niemi, Kuluttajaliitto Oy
(*Santeri Pionimäki*)

Anna-Maija Naapi, mmm, harjoittelija

Tiina Kauppinen, Eläinten hyvinvointikeskus, sihteeri

1. Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.20.
2. Kokous todettiin järjestäytyneeksi ja päätösvaltaiseksi. Paikalla oli 10 jäsentä ja 3 varajäsentä.
3. Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.
4. Maa- ja metsätalousministeriöstä kerrottiin, että eläinsuojelulain valmistelu jatkuu. Esitys pyritään saamaan lausunnoille sidosryhmille loppuvuodesta 2016 ja eduskuntaan 2017.
5. Neuvottelukunta keskusteli eläimen itseisarvosta ja juridisesta asemasta VTT Birgitta Wahlbergin alustuksen pohjalta.

Alustuksessa eläinten itseisarvoa käsiteltiin oikeudellisesta näkökulmasta. Lainsäädännön lähtökohtia voi tarkastella eri näkökulmista, kuten suojelun ja hyvinvoinnin, itseisarvon tai eläinten oikeuksien näkökulmista. Alustajan mukaan nykyinen hyvinvointilainsäädäntö ei toimi kunnolla, sillä ns. tarpeettomasta kärsimyksestäkään ei ole päästy eroon eikä sitä ole pystytty vähentämään riittävästi suhteessa siihen, mitä lainsäädännöllä alun perin tavoiteltiin. Itseisarvon sijaan voidaan puhua myös eläimen kunnioittamisesta tai eläimen arvokkuudesta. Suuntaus on kohti eläinten oikeuksien tunnustamista, mutta keskustelussa keskityttiin eläimen itseisarvon käsitteeseen.

Oikeushenkilöllisyys on subjekteilla, joita ovat luonnolliset henkilöt (ihmiset) ja oikeushenkilöt (esim yhtiöt). Näillä on siis oikeuksia. Objekteja ovat tavara, omaisuus, suojelun kohde jne (esim luonto ja eläimet). Perinteisesti on katsottu, ettei eläimillä voi olla oikeuksia, koska ne ovat objekteja, mutta tämä käsitys on nyt murtumassa.

Keskustelu eläimen asemasta objektina tai subjektina ei ole helppo eikä yksiselitteinen. Lainsäädäntöä on paljon; osassa eläin todetaan tuntevaksi olenoksi (mm. EU), osassa taas todetaan että eläin ei ole objekti (Sveitsi), osassa todetaan että eläin ei ole tavara, mutta se on ihmisen omaisuutta (Itävalta, Hollanti, Espanja, Saksa, Kanada). Nämä eivät kuitenkaan poista eläimen oikeudellista objektiarvoa. Eläinten tunnustaminen tunteviksi olennoiksi EU-lainsäädännössä velvoittaa jäsenmaat ottamaan eläinten hyvinvoinnin huomioon, mutta se ei suoraan määrää, miten yksittäisissä eläimiä koskeissa tapauksissa on toimittava. Lainsäädännön soveltaminen sen tarkoituksen vastaisesti ei ole sallittua. (Sivustolla www.globalanimallaw on linkki koko maailman maittain koottuun eläinsuojelulainsäädäntöön.)

Ihmisen asema perustuu oikeudellisesti subjektiuteen ja ohittaa aina eläimen eli objektin aseman. Alustuksessa pohdittiin, voiko eläimellä sanoa olevan itseisarvo, jos se samalla kuitenkin on objekti. Norjan lainsäädännön mukaan eläimellä on itseisarvo riippumatta sen hyötyarvosta ihmiselle, mutta itseisarvoa ei tarvitse tulkita sen tiukemmin kuin nykyään tehdään. Itseisarvo, kunnioitus ja arvokkuus voidaan käsittää kaikki tarkoittamaan samaa. Sveitsin lainsäädännössä todetaan, että eläimen itseisarvoa tulee kunnioittaa aina kun ollaan tekemisissä sen kanssa; lakia sovellettaessa täytyy siis punnita ja tasapainottaa eri intressit. Tästä on eläinten kannalta hyötyä esim. koe-eläinten käytön suhteen: koe-eläinten käyttöä ei kielletä, mutta käytön hyödyt on punnittava erityisen huolellisesti.

Niissä lainsäädännöissä, joissa eläimen itseisarvo on tunnustettu, on neljä yhtäläisyyttä: 1) itseisarvo on riippumaton eläimen taloudellisesta tms. arvosta ihmiselle; 2) ihmisen on suojeltava eläimen itseisarvoa, arvokkuutta ja hyvinvointia; 3) tarkoituksena on lisätä kunnioitusta eläimiä kohtaan; ja 4) eläimen oma kokemus on keskeisessä asemassa.

Eläimen oikeudellinen itseisarvo tarkoittaa, että ihminen ilmaisee lainsäädännössä eläimen arvon elävänä, tuntevana ja kokevana olentona. Tällöin täytyy tunnustaa ne tilanteet, joissa ihmisen edun on väistyttävä eläimen edun tieltä (tai toisin päin). Itseisarvon kunnioittamisesta ei voi saavuttaa ilman, että eläinten käyttöä ja toimintatapoja eläinten suhteen muutetaan. Pelkästään itseisarvon tunnustaminen ei vielä johda mihinkään, vaan itse ihmisen toiminnan on muututtava.

Alustuksen mukaan eläimen itseisarvon kunnioittaminen oikeudellisesti rajoittaisi eläinten käyttöä, mikä edellyttäisi oikeudellisia kannanottoja siitä, miten ja koska ihminen voi käyttää eläintä loukkaamatta sen itseisarvoa. Itseisarvo-käsite muuttaa, laajentaa ja syventää merkittävästi niitä vaateita, joita eläinten hyvinvoinnin tasolle oikeudellisesti asetetaan. Se varmistuisi oikeudellisesti vahvimmin eläimille kuuluvien perusoikeuksien kautta, mikä taas edellyttäisi oikeudellista subjektiviteettia, joko oikeushenkilön alakategoriana tai omana subjekti-kategoriana.

Alustuksen jälkeen neuvottelukunta kävi vilkasta keskustelua. Eläimen subjektiivisuuden ja itseisarvon rajoja pohdittiin. Wahlbergin mukaan oikeudellisesti ja filosofisesti rajan määrittää eläimen tuntevuus, mutta biologinen määrittelmä on toinen asia. Se, pohditaanko asiaa filosofisesti, oikeudellisesti, poliittisesti, talouden kannalta jne. vaikuttaa asiaan, mutta oikeudellisessa pohdinnassa rajan määrittää eläimen tuntevuus. Biologisen määrittelmän tarkkarajaisuus ei välttämättä ole olennaista; eläimen tuntevuuden voi määrittellä sen mukaan, kykeneekö eläin tuntemaan positiivisia ja negatiivisia tuntemuksia. Apuna voidaan myös käyttää varovaisuusperiaatetta: niin kauan kuin ei ole olemassa tarkkaa tietoa eläinten kyvystä tuntea, on kohdeltava eläimiä tuntevina. Tiede ei toistaiseksi pysty selittämään kaikkia eläinten kykyjä, joiden on todettu olevan olemassa.

Rajanveto tuntevien ja ei-tuntevien eläinlajien välillä vie huomiota pois alkuperäisestä fokuksesta; ajankohtaisempaa on keskittyä siihen, miten järjestetään oikeudellinen turva niille eläimille, joita nyt käytetään laajamittaisesti hyväksi. Pohdittiin, voidaanko eläinten pidossa ja kohtelussa saavuttaa sitä, mihin nyt pyritään, ilman itseisarvon käsitettä eläinsuojelulaisissa. Eläimen oikeuden katsotaan kanavoituvan lakitekstiin ihmisen velvollisuutena. Eläimen itseisarvo siis tulisi määrittämään ihmisen velvollisuuksien kautta, eikä varsinaisesti eläimen subjektiivisuuden kautta. Keskeistä on, voisiko eläinten hyväksi saavuttaa enemmän ja paremmin jo olemassa olevan hyvinvointilainsäädännön puitteissa ilman itseisarvon kirjaamista lakiin. Toisaalta itseisarvon ei tarvitse automaattisesti sulkea pois kaikkea toimintaa ihmisten ja eläinten välillä, vaan niitä on punnittava suhteessa toisiinsa samoin kuin jo nyt punnitaan ihmisten oikeuksia suhteessa toisiinsa.

Keskusteltiin eläinten oikeudellisesta paikasta omana subjektikategorianaan luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden rinnalla. Lainsäädäntö rakentuisi tällöin eläinten perusoikeuksien varaan, joka tosiasiallisesti perustuisi eläimistä saatuun tieteelliseen tietoon. Tavoitteena olisi ihmisen käyttäytymisen muutos eläinten suhteen. Itseisarvon käsite lainsäädännössä avaisi mahdollisuuden siihen, että oikeuskäytäntö voisi olla kuten Sveitsissä: vaikkei eläinten itseisarvoa voisikaan rinnastaa ihmisarvoon, se kuitenkin vaatisi jossain määrin eläinten tunnustamista ja arvostamista ihmisen veroisina. Todettiin, että itseisarvon kirjaaminen uuteen eläinsuojelulakiin olisi edistysaskel jo itsessään, sillä samaa keskustelua ei tarvitsisi enää käydä tulevaisuuden lakiuudistuksissa. Oikeuskäytännössä itseisarvokirjauksesta voi olla tulevaisuudessa ehkä myös sellaista hyötyä eläimille, jota ei vielä tällä hetkellä osata nähdä. Esimerkiksi Sveitsissä itseisarvon käsite laissa on lisännyt keskustelua eläinten käytöstä.

6. Keskusteltiin kannanotosta lemmikkieläinten eläinlääkäripäivystyksen yksityistämisestä. Lausuntoon tehtiin pieniä muutoksia ja se julkaistaan, kun muutokset on hyväksytty neuvottelukunnan facebook-ryhmässä.

7. Kannanotto eläinten itseisarvosta, ostajan vastuusta jne siirrettiin käsiteltäväksi seuraavassa kokouksessa.

8. Muita asioita ei ollut.

9. Seuraavat kokoukset sovittiin päätettäväksi facebook-ryhmässä. Tieto ajankohdista lähetetään sähköpostitse jäsenille.

9. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.46.

Puheenjohtaja

Mika Leppinen

Sihteeri

Tiina Kauppinen